

27. neděle v mezidobí, 4. 10. 2020

Texty:

Iz 5, 1-7

Fp 3, 4b-14

Mt 21, 33-46

Modlitby:

1/ Dobrý Bože, svěřujeme ti svoje obavy o zdraví a životy těch, kdo se nakazili zákeřnou nemocí Covid 19. Prosíme za všechny, kdo se příliš strachují, a tak sami sebe oslabují. Modlíme se za ohleduplnost i solidaritu mezi lidmi. K Tobě, Bože, voláme!

2/ Modleme se za vítěze krajských a senátních voleb v České republice, vedení tvého Ducha svěřujeme povolební jednání mezi stranami a prosíme za moudrost a slušnost pro jednotlivé politiky. Ať ti, kteří ponесou zodpovědnost za dění ve svých regionech v příštích 4 letech, pracují ke spokojenosti jejich obyvatel. K Tobě, Bože, voláme!

3/ Myslíme na obyvatele Kalifornie, jejichž domy a majetek zasáhl požár. V jiné části světa – v Itálii a Francii- zase udeřily silné záplavové deště. Během několika hodin, zde lidé přišli nejen o veškerý svůj majetek, ale ztratili také domov, všechno, co jim připomínalo jejich minulost a co tvořilo jejich současnost. Prosíme za to, aby se před nimi otevřel nový začátek, budoucnost, aby neztratili víru, že je jejich život v dobrých rukou Stvořitele a Spasitele. K Tobě, Bože, voláme!

4/ Prosíme Tě, Pane, za církve v další vlně koronavirové pandemie, aby plnila úlohu zvěstovatelky tvého slova, poskytovala duchovní útěchu a vedla věřící k naději na život, který není omezen pouze pozemským trváním. Děkujeme za technické možnosti, které nám svěřuješ, abychom jich užívali ke tvé cti a slávě! K Tobě, Bože, voláme!

Milé sestry a milí bratři!

Jestliže víme, že velekněží a starší dříve napadali Ježíšovu autoritu, platí také, že on útočí na tu jejich. Činí to ovšem nepřímou, v podobenstvích, proto není možné ho snadno chytit za slovo a soudit ho.

Podobenství o zlých vinařích (Mt 21, 33-46) začíná velmi dlouhým popisem toho, co všechno hospodář se svou vinicí udělal, než odcestoval. (33) Pro další děj je taková podrobnost líčení celkem zbytečná, ale slouží k tomu, abychom si připomněli Podobenství o vinici z Izajášova proroctví (Iz 5, 1-7), které je děsivou obžalobou Božího lidu. Mimořádná péče, již podle něj majitel věnoval své vinici, ho opravňovala doufat, že sklídí bohatou úrodu. Vinice ale vydala jen trpké a odporne chutnající plody, a tak vinař všechnu práci svých rukou zase pečlivě zničil. Vina byla zjevná, proto se dostavil tvrdý trest! Hospodin – majitel vinice - dokonce zakáže mrakům, aby ji zalévaly deštěm (srv. Am 4, 7), vystaví ji tak spalujícímu slunci a dovrší strašlivou zkázu!

Vinici v podobenství je Izrael (srv. Iz 3, 14), jemuž Hospodin svěřil úrodnou kenaánskou zemi a všemi prostředky se snažil, aby byli Izraelci lidem podle jeho vůle (srv. Oz 1, 6, Am 5, 1. 3, Jr 2, 26, 3, 20). Ovocem jeho lásky mělo být právo a spravedlnost (srv. Iz 1, 21), ale místo toho slyšel jen křik utlačených, kteří k němu volali o pomoc.

Děj Ježíšova podobenství se ale odchýlí od Izajášovy předlohy. Problém tady není ve vinici samé, ale v těch, kdo ji spravují. Při prvním vyslání služebníků k vinařům je Bůh vyličen jako vzdálený, nedostupný vlastník, pobývajících v cizině, který kdysi vinici založil, ale od té doby se neukázal a nikdo o něm neví. Když jednou kdosi přijde a volá vinaře k odpovědnosti, připomene jim, že by měli vydat úrodu, kterou si mezitím přivlastnili. Zařídili se po svém, ale teď jsou tu služebníci, kteří zpochybňují jejich autoritu a práva. (34)

Nepraví majitelé postupně zkoušejí, co si mohou dovolit. Některé služebníky zbijí, jiné umlčí navždy, ale ukáže se, že se vlastně nic nestane. Jen za čas zase přijdou další služebníci s podobným vzkazem od majitele a situace se opakuje. (35-36)

Často se diskutuje, zda byl příběh myslitelný nebo zda šlo od počátku o alegorii? Podle odborníků v Palestině novozákonního času reálný byl. Galilea před židovskou válkou (66-70 n. l.) nebyla bezpečnou zemí pro zahraniční investice. V některých oblastech operovali povstalci, mnohdy těžko rozeznatelní od obyčejných loupežníků. Po židovské válce se Galilea proměnila ve zdevastovanou zemi, poznamenanou tažením římských legií. Pro zahraničního majitele nebo pro toho, kdo se v cizině zdržoval, mohlo být velmi obtížné se v tomto „právním chaosu“ domoci svých práv. Pro nájemce mohlo být naopak výhodné vyčkávat, jak se situace vyvine.

Příběh vrcholí, když majitel vyšle na vinici svého syna. (37-38) Vypravěč nám přitom dovolí nahlédnout do úmyslů a motivů zúčastněných stran. Pro právoplatného majitele vinice je vyslání syna posledním pokusem nalézt smírné řešení, když předpokládá, že syna budou samozvaní majitelé respektovat a nedovolí si k němu to, co si dovolili ke služebníkům. Vinaři naopak vyhodnotí situaci tak, že syn je poslední překážkou na cestě k tomu, aby vinice byla jejich. Zatímco úvaha majitele je jednoznačná, motivy a jednání vinařů interpretují badatelé velmi rozmanitě. Mohou předpokládat, že je skutečný majitel vinice již mrtev, když se tak dlouho neukázal, nebo spoléhají na to, že už je příliš starý. Můžeme jen spekulovat o tom, zda spoléhají na to, že vlastnický vztah, který se určitou dobu neuplatňuje, zaniká? Druhou možností je, že vinaři jednájí impulzivně, a třetí pak zůstává alegorický výklad, který na rovině příběhu o majiteli a nájemcích nedává smysl. Taková myšlenka, zdá se, neodpovídá historické skutečnosti. Pokud jde o majetkoprávní spor, mají vinaři určitá, ne zcela správně vyhodnocená očekávání a v duchu svých představ jednájí a chybují. Události nakonec zašly příliš daleko! Podobenství nepřímě mluví o velekněžích a zákonících. Také jejich snaha Ježíše zlikvidovat byla snad až iracionální. Rovněž o nich platí, že věci zašly příliš daleko!

Na rozdíl od Markova vyprávění zabíjejí v našem příběhu vinaři mimo vinici, což bývá vykládáno v souvislosti s Ježíšovou popravou za městem. I v samotném vyprávění má tento detail smysl, protože vinaři jednájí tak, aby podezření z vraždy nepadlo na ně, proto zabíjejí na neutrálním území. (39)

Podobenství končí Ježíšovou provokativní otázkou, na niž existuje jednoznačná odpověď. (40-41) Jestliže věci zašly tak daleko, že vzdálený, nedostupný majitel přece jen přijde osobně, protože mu zavraždili vlastního syna, co s nimi udělá? Posluchači sami musí odpovědět, že zjedná právo, viníky potrestá a vinici svěří někomu jinému.

Citát ze žalmů (42), který pak přednese sám Ježíš (srv. Ž 118, 22-23), patří k nejcitovanějším v Novém zákoně. Doslova mluví o kameni, který ti, kdo dům či chrám budují, vyhodnotili jako nepoužitelný. Vztahuje se k Ježíši, který neodpovídá běžné představě Mesiáše. Nezdá se, že by bylo možné na něm stavět, ale Bůh se rozhodl postavit všechno právě na něm! V podobenství má tuto klíčovou roli syn, i když navenek vypadá jako neškodný a bezbranný jako služebníci, které majitel poslal dříve, ve skutečnosti je poslední nadějí na urovnání konfliktu. Jestliže ho zabili, pohřbili s ním i tuto naději.

Nevíme, jak si představit „kámen úhelný“, o němž žalmista mluví? Apoštol Pavel volně interpretuje, že jde o „základní kámen“ (srv. 1K 3, 10). Mohl by to být kámen, od něhož se vyměřuje půdorys stavby i všechno ostatní. Potom by byl Ježíš měřítkem všeho. Od něho se všechno vyměřuje.

Působivější a snad i pravděpodobnější je možnost, že jde o tzv. „hlavní“ neboli „ústřední klenák“, kámen v ose klenby, který ji vlastně drží pohromadě a bez něhož by celá stavba spadla. Ať šlo o kteroukoliv z možností, je zřejmé, že má tento „kámen“ klíčovou roli, ačkoliv na to nevypadal a stavitelé ho posoudili jako nepoužitelný.

Teprve následující verš: **„Proto vám pravím, že vám Boží království bude odňato a bude dáno národu, který ponese jeho ovoce“**, vykládá podobenství. (43)

Nečekaně se užívá výrazu „národ“. Až dosud se podobenství obracelo proti velekněžím a zákoníkům. Nebyla to kritika Izraele (vinice), ale náboženských vůdců. Nyní je těmto autoritám odepřen podíl na království Božím. Nabízí se otázka: Co má být předáno jinému „národu“, který ponese ovoce, a kdo to je? Nejrozšířenější je výklad, že se Izrael zachoval špatně, nepřijal Božího syna, proto mu bylo vyvolení odňato a bylo dáno jinému národu – církvi (z pohanů) jako novému Izraeli. Takové vysvětlení je ale obtížně slučitelné se skutečností, že Matouš sám je žid

(židokřesťan) a ke stejné skupině se obrací. Jiný výklad spekuluje o tom, že „národ“ jsou naopak židokřesťané. Ani toto vysvětlení však problém neřeší, protože v podobenství je Izrael vinice, o čemž nás měly přesvědčit i narážky v samém úvodu vyprávění. Ta bude odňata náboženským vůdcům, kteří se neosvědčili. Římané, kteří předtím zničili chrám a pobořili Jeruzalém, asi „národem“ nebudou! Přece neponesou „ovoce Božího království“, jak ve své řeči Ježíš prohlašuje!

Ať tento výraz vysvětlíme jakkoliv, Ježíš v té chvíli mluví k velekněžím, s nimi je a bude v konfliktu v celé následující kapitole. Právě jim je adresováno varování správcům, kteří se na vinici zařídili po svém a s Božím zásahem vlastně ani nepočítají.

Obraz kamene se pak znovu vrací, když je syn přirovnán k tomu, na němž se vše rozhoduje. Tentokrát jde spíš o kámen úrazu. (44) Velekněžská a kněžská aristokracie se poznává v Ježíšově podobenství. Poznávají se i farizeové. (45) Závěrečný verš (46) připomíná napětí, v němž probíhá Ježíšův jeruzalémský pobyt. Ježíš provokuje své protivníky, kritizuje mocné, ale není snadné ho z něčeho obžalovat. Rádi by ho umlčeli, ale chrání ho zástup, který je na jeho straně. Zásadní důležitost má okamžik, kdy Ježíš vyprávěný příběh propojuje s tím, který je na pozadí. Vina těch, kteří se provinili, je dovršována, důsledky se teprve očekávají. Amen.